

Prestrujnik, šećerice i bakroza - tri nove riječi koje će obogatiti hrvatski jezik

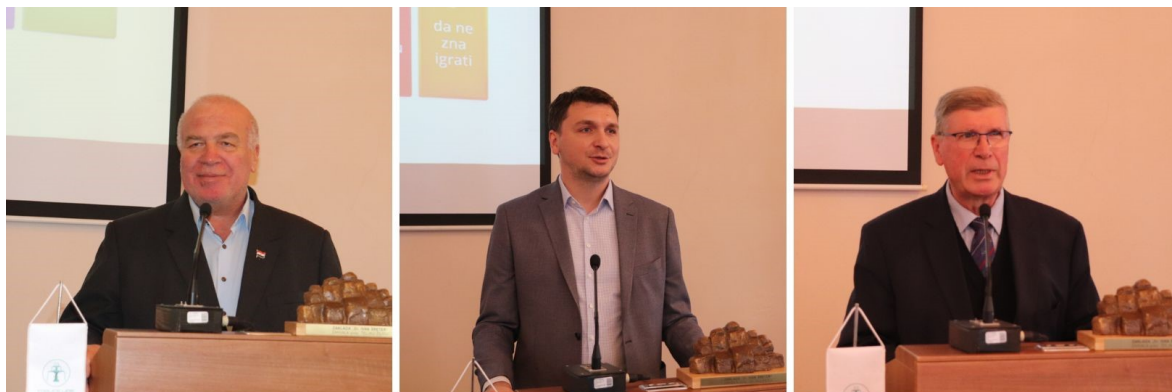
11.03.2023. 16:16 | 399 pregleda | [Vijesti](#)

U konferencijskoj dvorani „Quelle“ u Lipiku danas se održala javna i svečana dodjela Nagrade „Dr. Ivan Šreter“, koju organizira časopis Jezik u suradnji sa Zakladom „Dr. Ivan Šreter“ u spomen na hrvatskog mučenika Ivana Šretera.



Piše:
Matija Kulhavi

Riječ je tradicijskoj dodjeli koja se održava nakon završetka 17. kola natječaja za novu hrvatsku riječ. Na samom početku okupljenima su se pozdravnim riječima dobrodošlice obratili gradonačelnik Lipika **Vinko Kasana** i ravnatelj Toplica Lipik **Goran Pušćenik**, kao i predsjednik Zaklade „Dr. Ivan Šreter“ **Damir Foretić**. Tom je prigodom istaknuto kako je ovogodišnje izdanje natječaja za novu hrvatsku riječ privuklo do sada najveći broj prijavitelja, njih 385, koji su predložili čak 538 novih riječi. Među prijavljenim riječima, u uži krug ušlo je 15 riječi, a tri su nagrađene.



Vinko Kasana, Goran Pušćenik i Damir Foretić / Compas.hr

Pobjednike je proglasila glavna urednica časopisa Jezik, voditeljica natječaja i predsjednica natječajnoga povjerenstva **prof. dr. sc. Sanda Ham**. Povjerenstvo (*predsjednica Sanda Ham i članovi Igor Čatić, Zvonimir Jakobović, Hrvoje Hitrec, Marko Kovačić, Nataša Bašić, Mario Grčević, Dubravka Smajić, Mile Mamić i Ljubica Josić*) je ove godine izabralo ove nove riječi:

Prva nagrada – PRESTRUJNIK

dr. sc. Tomislav Meštrović, dr. Ognjen Ožegić

Za riječ adapter postoji nekoliko hrvatskih riječi – pretvarač, pretvornik, prilagodnik, međutim postoji i najmanje deset različitih vrsta adaptera (pretvarača, pretvornika, prilagodnik) koji nemaju veze sa strujom, a svi su adapteri – za bicikl, za pumpu, za crpku, za traktor, za kombajn, čelični hidraulični, za plin, za zvučnike (razgovorno – činč), za plinsku bocu.



Prvonaagrađeni dr. sc. Tomislav Meštrović i dr. Ognjen Ožegić s prof. dr. sc. Sandrom Ham i Damirom Foretićem, predsjednikom Zaklade / Compas.hr

Adapteri za struju (ovi naši mali za mobitele, tablete i računala) ili se nazivaju adapteri ili strujni adapteri (ili razgovorno – „ono za struju“) tako da je prestrujnik potrebna riječ jer sužava pojam adaptera i točno ga određuje, tvorbeno je i upotrebno spretniji jer je samo jedna riječ.

Predlagatelji prestrujnika na natječaju sudjeluju od 2017. godine. Do sada su bili uspješni i bili dva puta u užem krugu (ukožnica za tetovažu, društvostaj za lockdown), ali ovo im je prva nagrada.

Druga nagrada – ŠEĆERICE

dr. sc. Leonardo Štrac, Izabela Štrac

Uz žitarice i uljarice, imali bismo i zajednički naziv za šećernu repu, šećernu trsku, (moguće i kukuruzni šećerac, odnosno kukuruz od kojega se pravi kukuruzni sirup). Predstavnici Povjerenstva ističu kako su zamolili kolege s biologije i na Prehrambeno-tehnološkom fakultetu u Osijeku za komentar – kažu da riječ ima smisla, da ima potrebe za njom.



Drugonagrađeni dr. sc. Leonardo Štrac i Izabela Štrac s prof. dr. sc. Sandrom Ham i Damirom Foretićem, predsjednikom Zaklade / Compas.hr

Jezikoslovno je dobra. Mogući prigovor da je šećer turskog podrijetla i da imamo slador, ne stoji jer nijedan hrvatski rječnik ne upućuje sa šećer na slador, a i šećer je proširen; repa je šećerna i trska je šećerna; kukuruz je šećerac. Primjerice, ulje (u uljarice) grčkoga je podrijetla.

Predlagatelji su se prvi put javili.

Treća nagrada – BAKROZA

dr. Marko Bukna, dr. Martina Pehar

Hepatolentikularna degeneracija ili Wilsonova bolest naziv je bolesti u koje dolazi do nakupljanja bakra u tkivu.

Brojne se bolesti tvore u hrvatskom jeziku dometkom -oza (tuberkuloza, skolioza, škrofuloza, kifoza, plastoza, stirenoza, silikoza, bisinoza, asbestoza) i taj se dometak, iako grčkoga podrijetla danas smatra neutralnim.

Prema kemijskom elementu berilij naziv je bolesti berilioza. Nova riječ bakroza za staru bolest uklapa se u sustav, značenjski je prozirna i laicima jasnija. Dakakom nova riječ nema namjeru zamijeniti latinski,

službeni naziv, ali lakše ćete razumjeti i zvučat će manje strašno ako ste oboljeli od bakroze, a ne hepatolentikularne degeneracije.



Trećenagrađeni dr. Marko Bukna i dr. Martina Pehar s prof. dr. sc. Sandrom Ham i Damirom Foretićem, predsjednikom Zaklade / Compas.hr

Ostaje pitanje treba li bolesti nazvane po imenima – Wilsonova bolest – zamijeniti općim imenicama. Godine 2008. dobili smo riječ proširnica za stent (dr. Drago Štambuk ju je predložio), isto vrlo značenjski prozirnu i jasnu iako je stent nazvan prema Charlesu Stentu. Uz stent valja napomenuti da je mijenjao naziv, od Wallstents do stent.

Predlagatelji su se prvi put javili.

Ovogodišnje nagrade koje su uručene dobitnicima sastoje se od novčanih nagrada, koje su ove godine izražene u eurima - 1. nagrada iznosi 600 eura, 2. nagrada 400 eura, a 3. nagrada 200 eura. Nagrade su dodijeljene uz kipove Ivana Šretera koje je izradio akademski kipar Tonko Fabris.

Nagrade su uručene na svečanosti koja se održala u Lipiku, a koju su podržali Grad Lipik i Toplice Lipik, kako bi se održala uspomena na Ivana Šretera, liječnika te bolnice, koji je mučki ubijen u Domovinskom ratu.

Uz dodjelu nagrada, održan je i okrugli stol o hrvatskom jeziku, na kojem se govorilo o pitanjima suvremenog hrvatskog jezika, a kraća su izlaganja održali **Igor Čatić** (o nazivlju), **Mario Grčević** (o kajkavskom i čakavskom narječju unutar hrvatskoga jezika), **Hrvoje Hitrec** (o položaju i ulozi hrvatskoga jezika), **Dubravka Smajić** (o položaju hrvatskoga jezika u javnosti), **Marko Kovačić** (o jezičnom čistunstvu i normi) i **Lidija Vešligaj** (o novotvorenica i digitalnim alatima u nastavi).



Igor Čatić, Mario Grčević, Hrvoje Hitrec, Dubravka Smajić, Marko Kovačić, Lidija Vešligaj / Compas.hr

Ovo je bila još jedna prilika da se u Hrvatskoj potakne interes i entuzijizam prema hrvatskom jeziku i rječničkom blagu.

Također, prije proglašenja, predsjednik Zaklade „Dr. Ivan Šreter“ Damir Foretić istaknuo je kako ih je nažalost napustio zakladnik *Željko Žilić*, koji je preminuo prije par godina. Stoga je u ime Zaklade, a kao znak zahvalnosti za veliki doprinos, obitelji Žilić simbolično uručen kip Ivana Šretera.



Ivan Žilić, sin pok. Željka Žilića i predsjednik Zaklade Damir Foretić / Compas.hr